ഋഭുഗീത അധ്യായം 31
മഹാവാക്യാർഥ-നിരൂപണ+പ്രകരണം

ഋഭുഃ -
വക്ഷ്യേ രഹസ്യമത്യന്തം സാക്ഷാദ്ബ്രഹ്മപ്രകാശകം .
സർവോപനിഷദാമർഥം സർവലോകേഷു ദുർലഭം .. 31.1..

പ്രജ്ഞാനം ബ്രഹ്മ നിശ്ചിത്യ പദദ്വയസമന്വിതം .
മഹാവാക്യം ചതുർവാക്യം ഋഗ്യജുഃസാമസംഭവം .. 31.2..

മമ പ്രജ്ഞൈവ ബ്രഹ്മാഹം ജ്ഞാനമാത്രമിദം ജഗത് .
ജ്ഞാനമേവ ജഗത്സർവം ജ്ഞാനാദന്യന്ന വിദ്യതേ .. 31.3..

ജ്ഞാനസ്യാനന്തരം സർവം ദൃശ്യതേ ജ്ഞാനരൂപതഃ .
ജ്ഞാനസ്യ ബ്രഹ്മണശ്ചാപി മമേവ പൃഥങ് ന ഹി .. 31.4..

ജീവഃ പ്രജ്ഞാനശബ്ദസ്യ ബ്രഹ്മശബ്ദസ്യ ചേശ്വരഃ .
ഐക്യമസ്മീത്യഖണ്ഡാർഥമഖണ്ഡൈകരസം തതം .. 31.5..

അഖണ്ഡാകാരവൃത്തിസ്തു ജീവന്മുക്തിരിതീരിതം .
അഖണ്ഡൈകരസം വസ്തു വിദേഹോ മുക്തിരുച്യതേ .. 31.6..

ബ്രഹ്മൈവാഹം ന സംസാരീ സച്ചിദാനന്ദമസ്മ്യഹം .
നിർഗുണോഽഹം നിരംശോഽഹം പരമാനന്ദവാനഹം .. 31.7..

നിത്യോഽഹം നിർവികല്പോഽഹം ചിദഹം ചിദഹം സദാ .
അഖണ്ഡാകാരവൃത്ത്യാഖ്യം ചിത്തം ബ്രഹ്മാത്മനാ സ്ഥിതം .. 31.8..

ലവണം തോയമാത്രേണ യഥൈകത്വമഖണ്ഡിതം .
അഖണ്ഡൈകരസം വക്ഷ്യേ വിദേഹോ മുക്തിലക്ഷണം .. 31.9..

പ്രജ്ഞാപദം പരിത്യജ്യ ബ്രഹ്മൈവ പദമേവ ഹി .
അഹമസ്മി മഹാനസ്മി സിദ്ധോഽസ്മീതി പരിത്യജൻ .. 31.10..

സ്മരണം ച പരിത്യജ്യ ഭാവനം ചിത്തകർതൃകം .
സർവമന്തഃ പരിത്യജ്യ സർവശൂന്യം പരിസ്ഥിതിഃ (പരാസ്ഥിതിഃ) .. 31.11..

തൂഷ്ണീം സ്ഥിതിം ച സന്ത്യജ്യ തതോ മൗനവികല്പനം .
യത്തച്ചിത്തം വികല്പാംശം മനസാ കല്പിതം ജഗത് .. 31.12..

ദേഹോऽഹമിത്യഹങ്കാരം ദ്വൈതവൃത്തിരിതീരിതം .
സർവം സാക്ഷിരഹം ബ്രഹ്മ ഇത്യേവം ദൃഢനിശ്ചയം .. 31.13..

സർവദാऽസംശയം ബ്രഹ്മ സാക്ഷിവൃത്തിരിതീരിതം .
ദ്വൈതവൃത്തിഃ സാക്ഷവൃത്തിരഖണ്ഡാകാരവൃത്തികം .. 31.14..

അഖണ്ഡൈകരസം ചേതി ലോകേ വൃത്തിത്രയം ഭവേത് .
പ്രഥമേ നിശ്ചിതേ ദ്വൈതേ ദ്വിതീയേ സാക്ഷിസംശയഃ .. 31.15..

തൃതീയേ പദഭാഗേ ഹി ദൃഢനിശ്ചയമീരിതം .
ഏതത്ത്രയാർഥം സംശോധ്യ തം പരിത്യജ്യ നിശ്ചിനു .. 31.16..

അഖണ്ഡൈകരസാകാരോ നിത്യം തന്മയതാം വ്രജ .
അഭ്യാസവാക്യമേതത്തു സദാऽഭ്യാസസ്യ കാരണം .. 31.17..

മനനസ്യ പരം വാക്യം യോऽയം ചന്ദനവൃക്ഷവത് .
യുക്തിഭിശ്ചിന്തനം വൃത്തം പദത്രയമുദാഹൃതം .. 31.18..

അഹം പദസ്യ ജീവോऽർഥ ഈശോ ബ്രഹ്മപദസ്യ ഹി .
അസ്മീതി പദഭാഗസ്യ അഖണ്ഡാകാരവൃത്തികം .. 31.19..

പദത്രയം പരിത്യജ്യ വിചാര്യ മനസാ സഹ .
അഖണ്ഡൈകരസം പ്രാപ്യ വിദേഹോ മുക്തിലക്ഷണം .. 31.20..

അഹം ബ്രഹ്മാസ്മി ചിന്മാത്രം സച്ചിദാനന്ദവിഗ്രഹഃ .
അഹം ബ്രഹ്മാസ്മി വാക്യസ്യ ശ്രവണാനന്തരം സദാ .. 31.21..

അഹം ബ്രഹ്മാസ്മി നിത്യോऽസ്മി ശാന്തോऽസ്മി പരമോऽസ്മ്യഹം .
നിർഗുണോऽഹം നിരീഹോऽഹം നിരംശോऽസ്മി (നിര്യശോऽസ്മി) സദാ സ്മൃതഃ .. 31.22..

ആത്മൈവാസ്മി ന സന്ദേഹഃ അഖണ്ഡൈകരസോऽസ്മ്യഹം .
ഏവം നിരന്തരം തജ്ജ്ഞോ ഭാവയേത്പരമാത്മനി .. 31.23..

യഥാ ചാനുഭവം വാക്യം തസ്മാദനുഭവേത്സദാ .
ആരംഭാച്ച ദ്വിതീയാത്തു സ്മൃതമഭ്യാസവാക്യതഃ .. 31.24..

തൃതീയാന്തത്ത്വമസ്യേതി വാക്യസാമാന്യനിർണയം .
(തൃതീയന്തത്ത്വമസ്യേതി വാക്യസാമാന്യനിർണയം .)
തത്പദം ത്വമ്പദം ത്വസ്യ പദത്രയമുദാഹൃതം .. 31.25..

തത്പദസ്യേശ്വരോ ഹ്യർഥോ ജീവോऽർഥസ്ത്വമ്പദസ്യ ഹി .
ഐക്യസ്യാപി പദസ്യാർഥമഖണ്ഡൈകരസം പദം .. 31.26..

(ഐക്യംഭാവപദസ്യാർഥമഖണ്ഡൈകരസം പദം) .. 31.26..

ദ്വൈതവൃത്തിഃ സാക്ഷവൃത്തിരഖണ്ഡാകാരവൃത്തികഃ .
അഖണ്ഡം സച്ചിദാനന്ദം തത്ത്വമേവാസി നിശ്ചയഃ .. 31.27..

ത്വം ബ്രഹ്മാസി ന സന്ദേഹസ്ത്വമേവാസി ചിദവ്യയഃ .
ത്വമേവ സച്ചിദാനന്ദസ്ത്വമേവാഖണ്ഡനിശ്ചയഃ .. 31.28..

ഇത്യേവമുക്തോ ഗുരുണാ സ ഏവ പരമോ ഗുരുഃ .
അഹം ബ്രഹ്മേതി നിശ്ചിത്യ സച്ഛിഷ്യഃ (സച്ഛിഷ്യം) പരമാത്മവാൻ ..
31.29..

നാന്യോ ഗുരുർനാന്യശിഷ്യസ്ത്വം ബ്രഹ്മാസി ഗുരുഃ പരഃ .
സർവമന്ത്രോപദേഷ്ടാരോ ഗുരവഃ സ ഗുരുഃ പരഃ .. 31.30..

ത്വം ബ്രഹ്മാസീതി വക്താരം ഗുരുരേവേതി നിശ്ചിനു .
തഥാ തത്ത്വമസി ബ്രഹ്മ ത്വമേവാസി ച സദ്ഗുരുഃ .. 31.31..

സദ്ഗുരോർവചനേ യസ്തു നിശ്ചയം തത്ത്വനിശ്ചയം .
കരോതി സതതമ്മുക്തേർനാത്ര കാര്യാ വിചാരണാ .. 31.32..

മഹാവാക്യം ഗുരോർവാക്യം തത്ത്വമസ്യാദിവാക്യകം .
ശൃണോതു (ശൃണോതി) ശ്രവണം ചിത്തം നാന്യച്ശ്രവണമുച്യതേ ..
31.33..

സർവവേദാന്തവാക്യാനാമദ്വൈതേ ബ്രഹ്മണി സ്ഥിതിഃ .
ഇത്യേവം ച ഗുരോർവക്ത്രാച്ശ്രുതം ബ്രഹ്മേതി തച്ഛ്രവഃ .. 31.34..

ഗുരോർനാന്യോ മന്ത്രവാദീ ഏക ഏവ ഹി സദ്ഗുരുഃ .
ത്വം ബ്രഹ്മാസീതി യേനോക്തം ഏഷ ഏവ ഹി സദ്ഗുരുഃ .. 31.35..

വേദാന്തശ്രവണം ചൈതന്നാന്യച്ഛ്രവണമീരിതം .
യുക്തിഭിശ്ചിന്തനം ചൈവ മനനം പരികഥ്യതേ .. 31.36..

ഏവം ചന്ദനവൃക്ഷോऽപി ശ്രുതോऽപി പരിശോധ്യതേ .
ത്വം ബ്രഹ്മാസീതി ചോക്തോऽപി സംശയം പരിപശ്യതി .. 31.37..

സംശോധ്യ നിശ്ചിനോത്യേവമാത്മാനം പരിശോധ്യതേ .
യുക്തിർനാമ വദാമ്യത്ര ദേഹോനാഹം വിനാശതഃ .. 31.38..

സ്ഥൂലദേഹം സൂക്ഷ്മദേഹം സ്ഥൂലസൂക്ഷ്മം ച കാരണം .
ത്രയം ചതുർഥേ നാസ്തീതി സർവം ചിന്മാത്രമേവ ഹി .. 31.39..

ഏതത്സർവം ജഡത്വാച്ച ദൃശ്യത്വാദ്ഘടവന്നഹി .
അഹം ചൈതന്യമേവാത്ര ദൃഗ്രൂപത്വാല്ലയം ന ഹി .. 31.40..

സത്യം ജ്ഞാനമനന്തം യദാത്മനഃ സഹജാ ഗുണാഃ .
അന്തതം ജഡദുഃഖാദി ജഗതഃ പ്രഥിതോ ഗുണഃ .. 31.41..

തസ്മാദഹം ബ്രഹ്മ ഏവ ഇദം സർവമസത്യകം .
ഏവം ച മനനം നിത്യം കരോതി ബ്രഹ്മവിത്തമഃ .. 31.42..

വക്ഷ്യേ നിദിധ്യാസനം ച ഉഭയത്യാഗലക്ഷണം .
ത്വം ബ്രഹ്മാസീതി ശ്രവണം മനനം ചാഹമേവ ഹി .. 31.43..

ഏതത്ത്യാഗം നിദിധ്യാസം സജാതീയത്വഭാവനം .
വിജാതീയപരിത്യാഗം സ്വഗതത്വവിഭാവനം .. 31.44..

സർവത്യാഗം പരിത്യജ്യ തുരീയത്വം ച വർജനം .
ബ്രഹ്മചിന്മാത്രസാരത്വം സാക്ഷാത്കാരം പ്രചക്ഷതേ .. 31.45..

ഉപദേശേ മഹാവാക്യമസ്തിത്വമിതി നിർണയഃ .
തഥൈവാനുഭവം വാക്യമഹം ബ്രഹ്മാസ്മി നിർണയഃ .. 31.46..

പ്രജ്ഞാനം ബ്രഹ്മവാക്യോത്ഥമഭ്യാസാർഥമിതീരിതം .
അയമാത്മേതി വാക്യോത്ഥദർശനം വാക്യമീരിതം .. 31.47..

അയമേകപദം ചൈക ആത്മേതി ബ്രഹ്മ ച ത്രയം .
അയമ്പദസ്യ ജീവോƒർഥ ആത്മനോ ഈശ്വരഃ പരഃ .. 31.48..

തഥാ ബ്രഹ്മപദസ്യാർഥ അഖണ്ഡാകാരവൃത്തികം .
അഖണ്ഡൈകരസം സർവം പദത്രയലയം ഗതം .. 31.49..

അഖണ്ഡൈകരസോ ഹ്യാത്മാ നിത്യശുദ്ധവിമു+ക്ത-കഃ .
തദേവ സർവമുദ്ഭൂതം ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ .. 31.50..

അഖണ്ഡൈകരസോ ദേവ അയമേകമുദീരിതം .
ആത്മേതി പദമേകസ്യ ബ്രഹ്മേതി പദമേകകം .. 31.51..

അയം പദസ്യ ജീവോഽർഥ ആത്മേതീശ്വര ഈരിതഃ .
അസ്യാർഥോഽസ്മീത്യഖണ്ഡാർഥമഖണ്ഡൈകരസം പദം .. 31.52..

ദ്വൈതവൃത്തിഃ സാക്ഷിവൃത്തിരഖണ്ഡാകാരവൃത്തികം .
അഖണ്ഡൈകരസം പശ്ചാത്സോഽഹമസ്മീതി ഭാവയ .. 31.53..

ഇത്യേവം ച ചതുർവാക്യതാത്പര്യാർഥം സമീരിതം .
ഉപാധിസഹിതം വാക്യം കേവലം ലക്ഷ്യമീരിതം .. 31.54..

കിഞ്ചിജ്ജ്ഞത്വാദി ജീവസ്യ സർവജ്ഞത്വാദി ചേശ്വരഃ .
ജീവോഽപരോ സചൈതന്യമീശ്വരോഽഹം പരോക്ഷകഃ .. 31.55..

(ജീവാപരോക്ഷചൈതന്യമീശ്വരോഽഹം പരോക്ഷകഃ) .. 31.55..

സർവശൂന്യമിതി ത്യാജ്യം ബ്രഹ്മാസ്മീതി വിനിശ്ചയഃ .
അഹം ബ്രഹ്മ ന സന്ദേഹഃ സച്ചിദാനന്ദവിഗ്രഹഃ .. 31.56..

അഹമൈക്യം പരം ഗത്വാ സ്വസ്വഭാവോ ഭവോത്തമ .
ഏതത്സർവം മഹാമിഥ്യാ നാസ്തി നാസ്തി ന സംശയഃ .. 31.57..

സർവം നാസ്തി ന സന്ദേഹഃ സർവം ബ്രഹ്മ ന സംശയഃ .
ഏകാകാരമഖണ്ഡാർഥം തദേവാഹം ന സംശയഃ .
ബ്രഹ്മേദം വിതതാകാരം തദ്ബ്രഹ്മാഹം ന സംശയഃ .. 31.58..

സൂതഃ -
ഭവോദ്/ഭവ-മുഖോദ്-ഭവം ഭവഹരാ+ദ്യ-ഹൃദ്യം ഭുവി+
പ്രകൃഷ്ട-രസ-ഭാവതഃഫ് പ്രഥിത-ബോധ-ബുദ്ധം ഭവ .
ഭജന്തി ഭസിതാംഗകാ ഭരിത-മോദ-ഭാരാ-ദരാ
ഭുജംഗ-വര-ഭൂഷണം ഭുവന-മ+ധ്യ-വൃന്ദാവനം .. 31.59..

.. ഇതി ശ്രീശിവരഹസ്യേ ശങ്കരാഖ്യേ ഷഷ്ഠാംശേ ഋഭുനിദാഘസംവാദേ
മഹാവാക്യാർഥനിരൂപണപ്രകരണം നാമ ഏകത്രിംശോഽധ്യായഃ ..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
25.7.2024